

Saab 105 Sierlijk en elegant

Saab 105 Sierlijk en elegant

Hoewel niet wijd verbreid in Europa en slechts opererend binnen de luchtmachten van Zweden en Oostenrijk is deze jet een bekende maar ook aparte verschijning. Reden genoeg om naar Oostenrijk af te reizen en een kijkje te nemen op de vliegbasis van Hörsching-Linz hoe men dit toestel in gebruik heeft.

Slim ding

Toen fabrikant Saab het toestel ontwierp gooiden ze het eens over een andere boeg. De instructeur en leerling kwamen naast elkaar te zitten, een ongebruikelijk maar aantrekkelijk concept. Het resulteerde in een gedrongen maar aërodynamisch mooi ontwerp in de lichtgewichtklasse. De Saab 105 bleek uitstekend toegerust voor trainingsdoeleinden en lichte aanvalstaken en kan in een compromissituatie worden omgebouwd tot VIP – kist! Dit laatste vereist een aanpassing waarbij kleinere schietstoelen voorin worden geplaatst en pal hierachter een bankje (!) voor de meevliegers. Een vierpersoons straaljager met een zeer ongebruikelijke indeling waar je als VIP jouw naaste buurman gewoon op de schouder tikt. Momenteel vliegen er bij de Oostenrijkse luchtmacht twee toestellen in deze configuratie.

Primair voor training, maar ook extra taken

Thans vliegen er 20 Saab 105OE zoals de Oostenrijkse versie wordt aangeduid op Hörsching waar alle primaire jet training plaats vindt en je na 25 uur je eerste solo maakt. Daarnaast zijn er 4 toestellen aan het F-5 squadron op Graz toegevoegd en de 4 stuks van Zeltweg staan na opheffing van het Draken-squadron ook op Graz. Op het trainingsprogramma staan eveneens 'basic fighter manoeuvres', 'air combat manoeuvres' en (identificatie) intercepties. Daarnaast wordt er ook getraind met de Saab 105 als lucht doel voor luchtafweer. In dit traject wat 1-2 jaar in beslag neemt behaal je met 120 vliegreuren op dit toestel de volledige graad van 'full operational jetpilot' en kun je vliegen op het 'tiger' squadron zoals het Saab-105 squadron op Hörsching zichzelf noemt.

Saab 105OE en Sk-60

De Saab 105OE is de exportversie van de Sk-60 zoals het toestel in Zweden wordt aangeduid. Het toestel is wendbaar en geschikt voor aerobatics. De Oostenrijkers vliegen met een speciale demokist in tigger kleuren en de Zweden hebben een stuntteam van vier vliegtuigen genaamd team 60. Uiterlijk lijken er tussen de Saab 105OE en Sk-60 weinig verschillen, de Sk-60 heeft iets uitgebreidere avionics en de Saab 105OE heeft een iets krachtiger motor. Destijds werd speciaal rekening gehouden met de hoger gelegen vliegbases in Oostenrijk en kreeg de exportversie de krachtigere General Electric J-85-17B motoren die het toestel een maximum snelheid geven van 970 km/u. Uiterlijk zijn er op enkele kleine antennes na geen verschillen te zien.

Inzetbaar als manusje van alles

Sinds de aanslag op het World Trade Center is veel veranderd over veiligheidsopvattingen in de wereld, en Oostenrijk heeft nu een extra specifieke taak voor het toestel. Tijdens belangrijke internationale congressen met aanwezigheid van prominente wereldleiders worden vliegtuigen constant op alert gehouden als anti-terrorisme maatregel. De uren dat de prominent werkelijk aanwezig is zijn er constant vliegtuigen en helikopters in de lucht. Deze maatregel betreft ook de Ook de Saab-105 draait mee in de Combat Air Patrols (CAP) zoals recentelijk toen president Bush Oostenrijk bezocht. Vaak zijn luchtruimschendingen een daad van onwetende lokale vliegers en daarom werden met grote letters op de externe brandstoftanks van de F-5'en of op de gunpod's van de Saab 105 de frequentie 121,5 mhz aangegeven. Dit is de noodfrequentie waarop 'binnendringers' of verdwaalde prive vliegers worden geattendeerd direct te reageren om alsnog op dat moment te weten te komen wat er speelt.

De Saab 105 kan vliegtuigen begeleiden (grensoverschrijdingen in het conflict rond Joegoslavië begin jaren negentig) maar heeft geen overtuigende luchtverdedigingcapaciteit en zal dog-fights aan de F-5 moeten overlaten. Hoewel bekabeld voor het afvuren van sidewinders is indertijd bij aanschaf (politieke plaatje 1970) niet gekozen voor het voeren van deze wapens. Het toestel kan echter wel ongeleide raketten van 7,5 cm afvuren via rocketpods onder de vleugels of 'gunpods' met 30 mm kanon gebruiken. Dit zijn echter grondaanvalswapens en ook om die reden aangeschaft dus met gelimiteerde waarde voor het luchtgevecht. Met de raketten wordt nu niet meer geoefend omdat de gehele voorraad nodig is als minimum voor oorlogsvoorraad. Schieten met het kanon wordt wel gedaan op de locatie Einsteig noordwestelijk van Wenen.

Saab 105 nog van nut in de toekomst

Hoewel op leeftijd zijn er nog geen plannen voor vervanging van de Saab 105 en circuleren er zelfs geruchten over een beperkte modernisering van de avionics met een Head Up Display en flat screens. De vraag is of hier genoeg geld voor zal zijn, daarnaast is de productie van reserve onderdelen door de fabriek enige tijd geleden gestopt. Men verwacht dat vermindering van activiteit niet in afstoten van toestellen maar in beperken van vliegreizen per toestel zal worden geëffectueerd. Momenteel is het toestel belangrijk in aggressor functie om de piloten op Graz te trainen in dogfight voor de F-5 en later de Eurofighter. Binnen de reorganisatie die thans in Oostenrijk plaats vindt zullen alle jets in een 'air defence brigade' worden samengevoegd (ook de Saab-105'en) hoewel de locaties niet zullen worden veranderd. Vliegers van de Saab-105 kunnen straks wel in aanmerking komen voor een overstap naar de nieuwe Eurofighter Typhoon maar dan via een verplichte interim cursus op de F-5 want wie de elementaire techniek van jachtvliegen beheerst hoeft alleen met de nieuwe generatie instrumenten en hun mogelijkheden te leren omgaan.

Wim Das & Kees Otten
